

VERSLAG

CRB 2011 - 0107

De conjunctuurontwikkeling
in de papier- en grafische industrie in de
eerste helft van 2010 en over de vooruitzichten
voor de tweede jaarhelft

CCE
Conseil Central de l'Economie
Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
CRB

Bijzondere raadgevende commissie voor het Papier

**Verslag over de conjunctuurontwikkeling
in de papier- en grafische industrie in de eerste helft van 2010
en over de vooruitzichten voor de tweede jaarhelft**

**Contactpersoon:
Celine.mouffe@ccecrb.fgov.be**

Inhoudsopgave

1	Conjunctuuranalyse	4
1.1	Algemene conjunctuur.....	4
1.2	Internationale context van de papiersector en van de grafische sector.....	6
1.2.1	De eigenlijke papierindustrie.....	6
1.2.2	De grafische sector en de uitgeverijsector	8
2	Gedetailleerde en berekende analyse van de conjunctuur van de papiersector en de grafische sector, meer bepaald in België.....	12
2.1	Ontwikkeling van de prijzen voor pulp en papier en van de productieprijzen	12
2.1.1	Pulpprijzen	12
2.1.2	Oud papier	14
2.1.3	Papierprijzen	15
2.2	Conjunctuurbarometer van de Nationale Bank van België	18
2.3	Omzet.....	19
2.4	Productie	20
2.5	Investeringen.....	22
2.6	Buitenlandse handel.....	24
2.7	Werkgelegenheid	26
3	Bibliografie	29

Lijst grafieken

Grafiek 1-1: Ontwikkeling van het reële Belgische bbp per kwartaal	5
Grafiek 2-1: NBSK-pulp - bron: FOEX	13
Grafiek 2-2: BKHP-pulp - bron: FOEX	13
Grafiek 2-3: Ontwikkeling van de prijzen van oud papier (gemengd, franco fabriek - Filpap)	14
Grafiek 2-4: Ontwikkeling van de prijzen van oud papier in de buurlanden en gemiddelde	15
Grafiek 2-5: Ontwikkeling van de indexcijfers van de papierprijzen – Febelgra (1-1-1973 = 100)	17
Grafiek 2-6: Bezettingsgraad van de productiecapaciteit (in %) – Bron NBB	21
Grafiek 2-7: Maandelijks ontwikkeling van het aantal tijdelijk werkloze loontrekkers	28

Lijst tabellen

Tabel 1-1: Reële groei van het bbp (in %)	4
Tabel 2-1: Ontwikkeling van de bruto-omzet – in miljoenen euro's	20
Tabel 2-2: Pulp- en papierproductie in België (ton) – eerste 9 maanden van het jaar	20
Tabel 2-3: Ontwikkeling van de bruto-investeringen op basis van de maandelijks en driemaandelijks btw-aangiften in miljoenen euro's	22
Tabel 2-4: Ontwikkeling van de buitenlandse handel in waarde van enkele papierproducten in miljoenen euro's	24
Tabel 2-5: Ontwikkeling van de uitvoer volgens de btw-aangiften in miljoenen euro's	25
Tabel 2-6: Ontwikkeling van de buitenlandse handel in waarde van enkele grafische producten in miljoenen euro's	25
Tabel 2-7: Uitsplitsing van de werknemers naar sector, statuut en bedrijfstak	27
Tabel 2-8: Ontwikkeling van het aantal werknemers naar paritair comité, statuut en geslacht	27

Lijst figuur

Figuur 2-1: Conjunctuurbarometer van de Nationale Bank van België	18
---	----

Conjunctuuranalyse

1.1 Algemene conjunctuur

Ten gevolge van de financiële crisis belandde de economie in een wereldwijde recessie, met een activiteitsdaling van 0,6% in 2009. In 2010 begon een herstel zodat de wereldeconomie zou groeien met 4,8%¹. De internationale handel, die met meer dan 11% terugviel in 2009, herstelde zich eveneens en zou met meer dan 12% toenemen in 2010. In 2011 en 2012 zou deze evolutie zich voortzetten. Voor die jaren wordt een groei van de wereldhandel met 8% tot 8,5% verwacht.

De terugval van de economische activiteit in 2009 deed zich hoofdzakelijk voor in de geïndustrialiseerde landen. De opkomende landen en de ontwikkelingslanden kenden weliswaar een verminderde economische groei, maar de groei bleef toch positief. China bleef ondanks de wereldwijde crisis onverminderd groeien. India kende wel een tijdelijk lagere groei, maar deze bleef toch nog steeds boven 6% in 2009 en herstelde zich in 2010. Het zijn vooral Europa en Japan die het zwaar te verduren kregen (Tabel 0-1). De VS lieten een lichtere economische achteruitgang optekenen.

Tabel 0-1: Reële groei van het bbp (in %)

	2002-2006	2007	2008	2009	2010	2011
België	2,0	2,9	1,0	-2,8	2,0	1,8
Frankrijk	1,7	2,4	0,2	-2,6	1,6	1,6
Duitsland	1,0	2,7	1,0	-4,7	3,7	2,2
Nederland	1,6	3,9	1,9	-3,9	1,7	1,5
VK	2,6	2,7	-0,1	-5,0	1,8	2,2
Eurozone	1,7	2,9	0,4	-4,1	1,7	1,5
EU 27	2,1	3,0	0,5	-4,2	1,8	1,7
VSA	2,7	1,9	0,0	-2,7	2,7	2,1
Japan	1,7	2,4	-1,2	-5,2	3,5	1,3

Bron: Europese Commissie, European Economic Forecast, herfst 2010

Net zoals de rest van de wereld gaven ook de EU en de eurozone een herstel te zien vanaf 2010. De basis van het herstel is sterker geworden dankzij een toename van de binnenlandse vraag. De economische groei wordt daardoor duurzamer en solider, ook al zal de heel sterke groei van het tweede kwartaal van 2010 zich niet herhalen. Het economisch herstel binnen de eurozone is evenwel niet gelijk in de verschillende landen. Duitsland is in de eurozone de koploper van het economisch herstel. Diverse andere (Zuid-Europese) landen staan er veel slechter voor. Die landen moeten een antwoord vinden op de binnenlandse structurele onevenwichten die voor de crisis waren ontstaan.

Voorspellingen voor de komende jaren zijn heel moeilijk. De risico's voor de wereldwijde economie blijven moeilijk in te schatten. In de eurozone worden diverse landen door de financiële markten gevisieerd omdat men vreest dat ze hun staatsschuld niet zullen kunnen terugbetalen. Door deze nervositeit op de financiële markten moesten Griekenland en Ierland al hulp van het IMF en de EU aanvaarden. Ook andere landen binnen de eurozone staan onder druk. Dit verhoogt de druk op de

¹ Internationaal Monetair Fonds, World Economic Outlook Database, oktober 2010

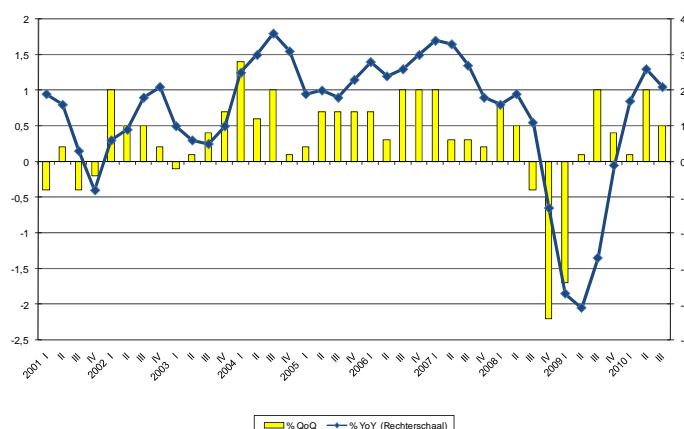
begrotingssaneringen, wat een negatieve impact kan hebben op de economische groei en bijgevolg ook op de openbare financiën.

Op wereldwijde schaal zijn de macro-economische onevenwichten die mee aan de basis lagen van de financiële crisis blijven bestaan. Zolang deze situatie aanhoudt, kan er geen sprake zijn van een duurzaam economisch herstel. De grote uitdaging ligt in de transitie naar een gezonde economie die minder afhankelijk is van het monetaire en het begrotingsbeleid.

Zoals we in Grafiek 0-1 kunnen vaststellen, is de economische groei in België halverwege 2008 in elkaar gezakt. De achteruitgang liep tijdens het tweede kwartaal van 2009 op tot 4%. Toen was het dieptepunt echter bereikt en heeft de conjunctuur zich hersteld. Sindsdien heeft België weer positieve groeicijfers.

Nadat de economische groei in het eerste kwartaal van 2010 vertraagde, versnelde ze in het tweede kwartaal tot 1% op kwartaalbasis. Deze sterke opleving werd deels gedreven door een herstel in de bouwsector na de slechte weersomstandigheden van het eerste kwartaal. De economie kon eveneens profiteren van de sterke toename van de netto-export dankzij het opmerkelijke economisch herstel van Duitsland.

Grafiek 0-1: Ontwikkeling van het reële Belgische bbp per kwartaal

Bron: Nationale Bank van België

Grafiek 0-1 toont ook dat de economische heropleving is verslapt in het derde kwartaal van 2010. Waarschijnlijk zal de economische groei ook in het vierde kwartaal verzwakken. De verwachte verslapping vanaf de tweede helft van 2010 wordt toegeschreven aan lagere exportcijfers. Deze wekken geen verbazing in het licht van de uitdovende relancemaatregelen en de begrotingssaneringen in de verschillende EU-lidstaten. Voor 2011 wordt de economische groei in België op 1,8% geraamd. De groei zou lager kunnen uitvallen door een onvoorziene terugval in de wereldhandel of door de aanhoudende onrust op de financiële markten.

Na de scherpe daling van de Belgische export en import in 2009, volgde een sterk herstel van de export, wat aan de basis lag van de groei in 2010. Voor 2011 en 2012 wordt een verdere groei van de export en import verwacht. De werkgelegenheid heeft in België goed standgehouden tijdens de recessie. Voor 2010 en 2011 wordt een groei van de werkgelegenheid met resp. 0,4% en 0,3% verwacht. Dit zal echter niet beletten dat de werkloosheidsgraad in deze jaren nog lichtjes zal

toenemen. De grootste uitdaging bestaat erin te verhinderen dat de conjuncturele werkloosheid wordt omgezet in structurele werkloosheid.

Door de werking van de automatische stabilisatoren en de relancemaatregelen is het Belgische begrotingstekort opgelopen tot 6% van het bbp in 2009 en 4,8% in 2010. De komende jaren zal België dat begrotingstekort onverwijld moeten wegwerken.

1.2 Internationale context van de papiersector en van de grafische sector

De papiersector en de grafische sector hebben nog altijd af te rekenen met de effecten en gevolgen van de crisis die meer dan twee jaar geleden toesloeg. Al geruime tijd vóór 2008 leden ze onder een structurele crisis die hen al kwetsbaar had gemaakt. Overcapaciteit is nog altijd hun dagelijkse probleem, al zullen we hierna vaststellen dat de papiersector zich duidelijker lijkt te herstellen dan de grafische sector. Gelet op een aarzelende vraag en op verkoopprijzen die nauwelijks de stijgende kosten weerspiegelen en dus amper fatsoenlijke marges garanderen, worden de bedrijven nog altijd gedwongen hun productiekosten maximaal te drukken (verbetering van de energie-efficiëntie, reorganisatie van de productie ...). In sectoren die moeten vechten om rendabel te blijven, wordt het landschap altijd voor een groot deel gekenmerkt door bedrijfsherstructureringen.

1.2.1 De eigenlijke papierindustrie

De papiersector bleef in de eerste twee kwartalen van 2010 kampen met prijsstijgingen voor pulp en grondstoffen. De prestaties van de sector leden hieronder. Sluitingen of herstructureringen van fabrieken bleken soms nog noodzakelijk te zijn.

Toch zijn de globale resultaten in het eerste deel van het jaar verbeterd. Sommige groepen hebben opnieuw winst gemaakt, en voor de meeste papiersoorten werden prijsstijgingsgolven aangekondigd. De Europese pulpfabrikanten hebben de daling van de leveringen aan China kunnen compenseren met een gezondere Europese interne markt en tonen positieve resultaten voor de eerste helft van 2010.

De vraag blijft niettemin sterk getroffen door de crisis: verscheidene spelers uit de sector vrezen dat de niveaus van vóór 2007-2008 niet meer terugkeren. De overcapaciteit van de sector is niet verdwenen. De Amerikaanse en Europese markten zijn verzadigd en het papierverbruik, dat weer aantrekt, zal de gebeurtenissen van de voorbije jaren vermoedelijk niet helemaal te boven komen..

Het – weliswaar broze – wereldwijde economische herstel vertaalt zich in een stijgende vraag naar verpakkingen. Dit is op zijn beurt gunstig voor de producenten van verpakkingspapier en -karton. Zij kunnen hun kosten- en prijzenstructuur geleidelijk weer in evenwicht brengen. Ook de markt van het gestreken papier heeft een mooi herstel aangevat dankzij de heropleving van de reclameactiviteit.

Op wereldniveau zien we betere prijzen voor alle papiersoorten behalve krantenpapier. De meeste producenten hebben de stijging van hun productiekosten dus gedeeltelijk kunnen doorberekenen in hun verkoopprijzen.

Op wereldniveau

Volgens het tijdschrift EUWID is China sinds 2008 een netto-uitvoerder van papier en papierproducten (voor sommige gestreken papiersoorten en sommige verpakkingen), en goed voor 17% van de wereldproductie. Volgens de "Lettre du Papier" heeft China in de eerste zeven maanden van het jaar zijn invoer van pulp met 23,4% en die van gerecycleerde vezels met 12,5% verminderd. Het land zou bovendien in een zeer nabije toekomst beschikken over de grootste pulpfabriek ter wereld.

De Europese Commissie maakt zich in dit verband klaar om de invoer van gestreken papier uit China met een extra invoerheffing te belasten. China positioneert zich immers steeds meer op de wereldmarkt en hanteert zeer lage prijzen door de subsidies die de uitvoerders genieten. Europeanen en Amerikanen vinden deze subsidies onwettig en remmen de Chinese uitvoer af met een extra heffing. Volgens het magazine "Grafisch Nieuws"² heeft de Europese Commissie zopas extra invoerheffingen voor een periode van zes maanden goedgekeurd die onmiddellijk van kracht worden in afwachting van de resultaten van een onderzoek naar dumpingpraktijken dat in januari 2010 op verzoek van de Europese papierproducenten werd gelanceerd. Deze heffingen bedragen 39,1% voor papier uit China en 19,7% voor papier van de Indonesische producent APP.

Op Europees niveau

De Europese papierproducenten hebben sinds einde 2009 hun productie weer verhoogd, zowel wat pulp en papier en karton als wat het gebruik van kringlooppapier betreft. De sector herstelt langzaam van de crisis en de Europese papierproductie overtreft in 2010 de verwachtingen die eind 2009 konden worden geformuleerd.

Desondanks stellen bepaalde groepen in Europa nog altijd fabriekssluitingen in het vooruitzicht wegens de zwakte van de markt (zo heeft Stora Enso in november in het Duitse Maxau zijn productie van krantenpapier stilgelegd) en er zouden nog meer consolidaties en herstructureringen volgen in de sector.

De verzwakking van de euro in de eerste helft van het jaar heeft enerzijds de uitvoer buiten de eurozone kunnen ondersteunen, maar heeft anderzijds de pulpprijs mee doen stijgen, waardoor de winsten van de bedrijven in de eurozone zijn gekrompen. De herwonnen sterkte van de Europese munt sinds augustus zorgt er weliswaar voor dat de producenten zich weer goedkoper kunnen bevoorraden met pulp, maar beknot tegelijk hun uitvoermogelijkheden. Het is wel zo dat het economische herstel, zeker in de groei landen, de activiteit van de Europese fabrikanten heeft ondersteund.

De statistieken beloven goed nieuws. Volgens Cepiprint³ zijn de leveringen van krantenpapier van augustus 2009 tot augustus 2010 met 8,4% toegenomen; voor magazinepapier bedroeg de toename 10,5%, voor mechanisch gestreken papier 14,6% en voor mechanisch ongestreken papier 16,9%. Volgens diezelfde bron is het aandeel van de uitvoer buiten Europa aanzienlijk gestegen (met 35% voor mechanisch ongestreken papier, met 47% voor mechanisch gestreken papier en zelfs met 77% voor magazinepapier). Ook de vraag zit mooi in de lift: +9,7% voor krantenpapier, +8% voor mechanisch gestreken papier en +12,8% voor mechanisch ongestreken papier; de vraag naar magazinepapier blijft wel nagenoeg gelijk (+0,4%). Na een moeilijk jaar 2009 zijn de cijfers voor de

² nr. 341 van 6 december 2010

³ Cepiprint, Monthly statistics on the European mechanical paper industry, 27 september 2010

eerste helft van 2010 dus bemoedigend. Wat de leveringen aangaat⁴, stellen de CEPI-landen voor het eerste halfjaar van 2010 in vergelijking met dezelfde periode in 2009 een totale stijging met 10,8% vast. De leveringen naar landen buiten de CEPI stegen zelfs met 22,3%. Ook de invoer van de CEPI-landen is gestegen, maar in duidelijk geringere mate (+5,1%) voor papier uit de Verenigde Staten en uit Latijns-Amerika. Het papier- en kartonverbruik in de CEPI-landen heeft zich geconsolideerd (+8,5% in totaal en +7,5% voor grafisch papier, +9,4% voor verpakkingspapier en +6,4% voor papier voor sanitair en huishoudelijk gebruik).

De analisten blijven echter voorzichtig m.b.t. de standvastigheid van deze verbetering in de tweede helft van 2010. De bezuinigingsmaatregelen die in vele landen zijn gepland en de verminderde activiteit en werkgelegenheid die daaruit volgt, zullen de papiersector allicht treffen, bv. wat ongestreken papier aangaat. Bovendien wordt in de tweede jaarhelft een groei van het Chinese papieraanbod verwacht, wat de concurrentie nog zal verscherpen, ook al hebben de Verenigde Staten en Europa antidumpingmaatregelen genomen.

Op Belgisch niveau

Net als op Europees niveau zijn ook de productiecijfers in België verbeterd. Volgens de CEPI-statistieken voor de eerste helft van 2010⁵ is de productie van papier en karton in ons land van het 2e kwartaal 2009 tot het 2e kwartaal 2010 met 18,6% toegenomen. Voor grafisch papier bedraagt deze productiestijging (2010 tegenover 2009) 20,9% (+11,5% voor houtvrij gestreken papier). Overcapaciteit blijft echter een feit in de sector, en zijn winstmarges staan nog altijd onder druk. Zo heeft Sappi in Lanaken eind oktober meegedeeld dat op termijn 65 banen moeten verdwijnen als gevolg van de geleden verliezen in 2009 en de sombere verwachtingen voor 2010.

Om de almaar stijgende energiekosten op te vangen organiseren sommige fabrikanten zich om zelf een gedeelte van hun energie te produceren. Papierfabrikant Stora Enso in Langerbrugge bv. heeft in juni een tweede centrale ingewijd voor de productie van groene elektriciteit en van stoom op basis van biomassa en secundaire grondstoffen. Stora Enso wil hiermee al zijn stoombehoeften en meer dan de helft van zijn elektriciteitsbehoeften dekken.

1.2.2 De grafische sector en de uitgeverijsector

Op Europees niveau

In elk conjunctuurverslag wordt dezelfde vaststelling geformuleerd: de grafische sector kampt in Europa met structurele overcapaciteit, prijsdruk, inkrimping van de reclamebudgetten en met een continue stijging van zijn productiekosten. Voorts is er de toenemende concurrentie van de invoer van drukwerk uit landen buiten Europa en bovendien maakt men zich al maanden zorgen over de impact van het elektronische boek, de iPhone en het internet op de ontwikkeling en de toekomst van de grafische sector. Een andere trend die zich almaar meer verankert, is het feit dat bedrijven hun grafisch werk intern realiseren, ten koste van de specialisten in de sector.

Er zijn nochtans wel degelijk opportuniteiten in diverse segmenten, bv. in dat van het bedrukken van verpakkingen. Het tijdschrift "Grafisch Nieuws"⁶ bevestigt dit en verwijst daarvoor naar de Ipex-beurs

⁴ CEPI, Delivery Statistics 2nd Quarter 2010

⁵ CEPI, Delivery Statistics 2nd Quarter 2010

⁶ Grafisch Nieuws, nr. 7, september 2010

2010 (voor uitgeverij-, drukkerij- en mediaberoepen), waar de meeste innovaties te maken hadden met de productie van verpakkingen. Dit segment kent een forse stijging van de vraag naar kleine oplagen, gekoppeld aan verhoogde diversiteit en kortere uitvoerings- en leveringstermijnen. Het richt zich dus op drukken op maat, in kleine hoeveelheden en met bijzondere aandacht voor vormgeving en veredeling. Het digitale drukwerk, de gepersonaliseerde producten (fotoalbums enz.), het drukken op zeer grote formaten (bv. het bedrukken van zeilen die de gevels van gebouwen in renovatie sieren), vormgeving en veredeling zijn groeimarkten die de specialisten uit de grafische sector goede afzetmogelijkheden bieden.

Een onderzoek van Intergraf en van de vakbondskoepel UNI Europa Graphical, waarvan de definitieve resultaten op 23 november 2010 werden voorgesteld en dat vooral steunt op een online-enquête bij Duitse, Britse, Italiaanse, Belgische, Nederlandse en Finse drukkers, maakt duidelijk dat de Europese drukkers geconfronteerd zullen blijven met het fenomeen van overcapaciteit dat ze al vele jaren kennen, en dat ze hun activiteit zouden kunnen handhaven door hun relaties met de klanten te versterken, (anticiperen op behoeften, beheren van voorraden en leveringen enz.), nieuwe markten te veroveren, nieuwe niches te identificeren, nieuwe technologieën te zoeken en strategische allianties aan te gaan om gediversifieerde en geïntegreerde diensten aan te bieden. Dit zal hand in hand gaan met polyvalent en flexibel personeel dat in staat is zich permanent bij te scholen en zal betere communicatie en meer dialoog met het personeel vereisen. Personeeloverschotten lijken helaas onvermijdelijk in de sector, die nog meer fusies, overnames of zelfs bedrijfssluitingen zal kennen. Meer dan de helft van de respondenten denkt dat deze ontwikkeling op lange termijn personeeloverschotten dreigt te creëren.

Op Belgisch niveau

De Belgische grafische sector vormt geen uitzondering op de Europese situatie en ondergaat nog altijd de gevolgen van de economische en financiële crisis, die de structurele problemen verscherpen.

De bedrijven zijn verplicht banen te schrappen wegens de prijzending, de daling van volume en omzet, en de stijging van de kosten.

In 2009 bood de sector vrij goed weerstand aan de crisis, maar Febelgra⁷ noemt de cijfers van het eerste halfjaar van 2010 alarmerend, zowel wat de omzet en de uitvoer als wat de investeringen betreft (zie de gedetailleerde cijfers verder in de tekst). De toestand van de grafische bedrijven verschilt sterk volgens hun hoofdactiviteit. Er heerst een trend om minder op papier te drukken en zich alsmaar meer te richten op digitaal drukwerk, dat altijd prepresswerk vereist.

De reclamemarkt krijgt nochtans weer kleur, zeker in België, waar (volgens de vooruitzichten van ZenithOptimedia) in 2010 een stijging met 7,45% tegenover vorig jaar zou worden opgetekend. De cijfers van het CIM (Centrum voor Informatie over de Media) tonen dezelfde trend: 6% meer investeringen in reclame in de eerste helft van 2010. We moeten echter opmerken dat de pers nauwelijks of zelfs helemaal niet profiteert van deze opleving (+0,1% voor de kranten, +0,3% voor de tijdschriften, -6,5% voor de gratis pers), die voornamelijk ten goede komt aan televisie (+15,1%) en internet (+28,9%). De adverteerders komen vooral uit het grootverbruik, de financiële sector, de distributie en de automobielsector. Af te wachten valt of het ondernemersvertrouwen zich handhaaft

⁷ Febelgra, Factua nr. 9, 2010

ondanks de politieke crisis in België, de stijging van de olie- en energieprijzen en de eurocrisis. Nog altijd volgens het CIM gaat de erosie van de periodieke pers (week- en maandbladen) in ons land voort.

De uitgeverijsector voelt de toenemende druk van elektronische leessystemen (e-readers, e-books). In een relatief nabije toekomst⁸ zouden deze de papieren versies kunnen verdringen (dit geldt vooral voor magazines en kranten, en misschien minder flagrant voor boeken ...). Het voordeel van deze innovaties is dat ze de productie- en distributiekosten verminderen en dat ze de lezer de inhoud aanbieden tegen een lagere prijs dan hun papieren alter ego. Het is nog niet gemakkelijk de gevolgen te bepalen die deze markt in volle expansie kan hebben op de werkgelegenheid en de leefbaarheid van de bedrijven in de drukkerij- en uitgeverijsector. Sommige lay-outberoepen kunnen hier tal van nieuwe afzetmogelijkheden vinden. De uitgeverijen van gedrukte kranten gaan structureel, maar langzaam achteruit. Volgens de cijfers die werden meegedeeld tijdens de Staten-generaal van de informatiemedia in de Franse gemeenschap is de terugval van de verkoop indrukwekkend: -20% voor Franstalige kranten en -6% voor Nederlandstalige kranten in de periode 2001-2010⁹.

Bovendien hangen twee voor 2011 geplande maatregelen als een zwaard van Damocles boven het hoofd van de uitgeverijsector (dagblad- en periodieke pers). Enerzijds vreest de sector de vermoedelijke invoering van een btw (wellicht 21%) op postdiensten, wat de abonnementsprijs voor deze producten, die thuis worden geleverd, evenveel zou doen stijgen. Anderzijds zal een decreet van de Waalse regering van 23 september 2010 onderhandelingen over een nieuwe milieuovereenkomst in Wallonië vereisen ter vervanging van het vorige akkoord, overeenkomstig hetwelk de uitgevers van dagbladen, weekbladen en tijdschriften hun terugnameverplichtingen konden vervullen via de terbeschikkingstelling van communicatieruimte door het Waalse gewest (het equivalent in Vlaanderen, nl. de Milieubeleidovereenkomst, is van toepassing tot eind 2012).

Ten slotte maken tal van grafische bedrijven in België zich zorgen over de hevige prijsconcurrentie die het misbruik van de nieuwe wet betreffende de continuïteit van de ondernemingen volgens hen heeft veroorzaakt. Aangezien deze wet werd ingevoerd om het aantal faillissementen te beperken, kunnen bepaalde ondernemingen in moeilijkheden immers tijdelijk buiten schot van hun schuldeisers blijven wanneer ze een reorganisatieplan opstellen waarmee ze weer gezond kunnen worden. Het systeem zelf kan evenwel nefaste gevolgen genereren: het gevaar ligt in de mogelijkheid dat ondernemingen in fine oneerlijk concurreren dankzij de voordelen die het respijt tegenover hun schuldeisers biedt. De grafische sector staat zo al onder druk, vooral op het stuk van de prijzen, en als de prijzen op de markt dan nog eens worden gebroken, komen gezonde ondernemingen in een onhoudbare situatie terecht en is dit zeer schadelijk voor de sector.

⁸ Zo zou de huidige penetratiegraad van de Ipad in België 0,65% van de bevolking (65.000 eenheden) bedragen. Dit product heeft, samen met de videospelletjes, de sterkste groei van alle multimediate producten gekend. De specialisten zijn van oordeel dat het de uitgeverijen van kranten en tijdschriften fors zal beconcurreren wanneer het een penetratiegraad van 2% zal bereiken (200.000 eenheden), wat naar alle waarschijnlijkheid in 2013 zal gebeuren. (Bron: Staten-generaal van de informatiemedia in de Franse gemeenschap)

⁹ Het verslag van de Staten-generaal bevat de volgende cijfers: "(vert.) 404.946 exemplaren voor de Franstalige pers en 1.348.000 exemplaren voor de Nederlandse pers, wat neerkomt op een totale daling met 100.000 exemplaren van 2001 tot 2010. In 2009 werden 117.704 Franstalige en 133.405 Nederlandstalige Metrokranten (gratis pers) verspreid. Het Franstalige aandeel bedraagt 47% van het totaal, wat meer is dan het aandeel van de Franstalige bevolking, terwijl de betalende schrijvende pers slechts een derde van deze bevolking vertegenwoordigt."

In het algemeen is 2010 dus een rampzalig jaar voor de Belgische grafische sector, ook al heeft hij zich vrij goed verdedigd in vergelijking met de andere verwerkende industrieën en de andere landen. De stijging van de papierprijs, m.n. wat grafisch papier betreft, in de eerste jaarhelft heeft bijgedragen tot deze moeilijkheden. De enorme, hoofdzakelijk interne, concurrentie ondermijnt de sector. De markten van onze buurlanden Frankrijk, Duitsland, Nederland en Engeland, de belangrijkste afzetgebieden voor onze uitvoer, zijn verzadigd en werden sterker door de crisis getroffen dan de Belgische markt. De faillissementen zijn er legio en de prijzen lager dan ooit. De Belgische grafische sector put zijn relatieve kracht uit zijn zeer flexibele structuur (hoofdzakelijk kmo's) en uit zijn vrij lage schuldgraad. In tegenstelling tot wat vroeger werd gevreesd, vormt China geen grote dreiging (slechts 4% van de invoer en dit percentage stabiliseert zich). Het is alleen een onmiskenbare concurrent voor producten die veel manuele arbeid vereisen of waarvoor men zich langere leveringstermijnen kan permitteren, zoals kinderboeken, agenda's, kunstboeken enz.

Zoals we ook hebben gezien voor de situatie op Europees niveau, ligt de toekomst van de Belgische grafische sector in de nichemarkten: drukwerk op aanvraag, digitaal drukwerk, geïntegreerde en flexibele diensten met vrij korte realisatietermijnen, drukwerk op groot formaat, kleine oplagen, gepersonaliseerd drukwerk (albums, foto's enz.), vormgeving en veredeling. De ondernemingen die hun resultaten baseren op grote oplagen en zuiver traditionele procedés zullen moeilijk kunnen overleven.

2 Gedetailleerde en berekende analyse van de conjunctuur van de papiersector en de grafische sector, meer bepaald in België

2.1 *Ontwikkeling van de prijzen voor pulp en papier en van de productieprijzen*

2.1.1 Pulprijzen

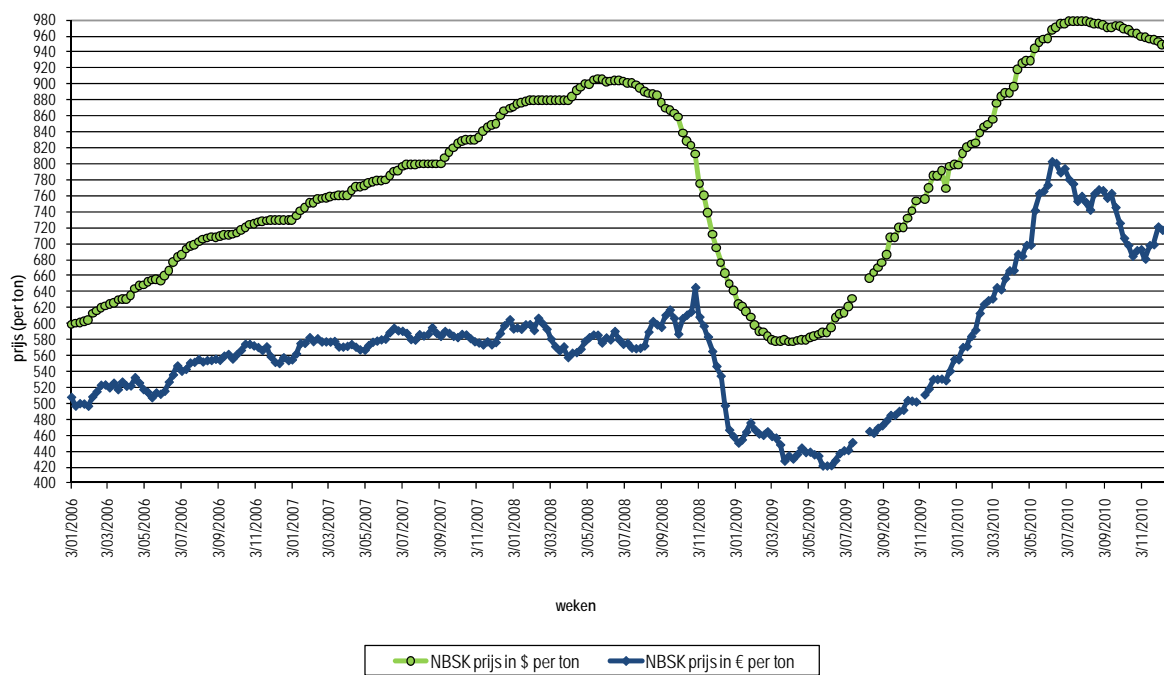
Begin 2010 bereikten de pulpprijzen historisch hoge waarden, vooral dankzij de aanhoudende vraag naar sanitair, druk- en schrijfpapier. Hoewel de vraag krachtig blijft en de voorraden van de producenten en de verwerkers nog altijd klein zijn, noteren we sinds augustus prijsdalingen tot \$870 voor gebleekte loofhoutpulp (hardwood – korte vezels – BHKP), terwijl de prijs voor gebleekte naaldhoutpulp (softwood – lange vezels – NBSK) zich heeft gestabiliseerd rond \$960. BHKP-pulp wordt nog altijd gevraagd voor papier voor sanitair en huishoudelijk gebruik, en voor gestreken papier, die resp. een gestage groei en een opmerkelijke herleving hebben gekend. De prijs blijkt nu zeer lichtjes te dalen tot op een peil dat de komende maanden ongewijzigd zou blijven.

Volgens het tijdschrift EUWID zouden de prijzen dalen (of niet stijgen) omdat de leveranciers speculatie willen vermijden en de markt onder controle willen houden. Bovendien zouden de leveranciers beseffen dat hun klanten deze extreem hoge prijzen niet langer aankunnen. We stellen overigens ook een toename van het pulpaanbod vast.

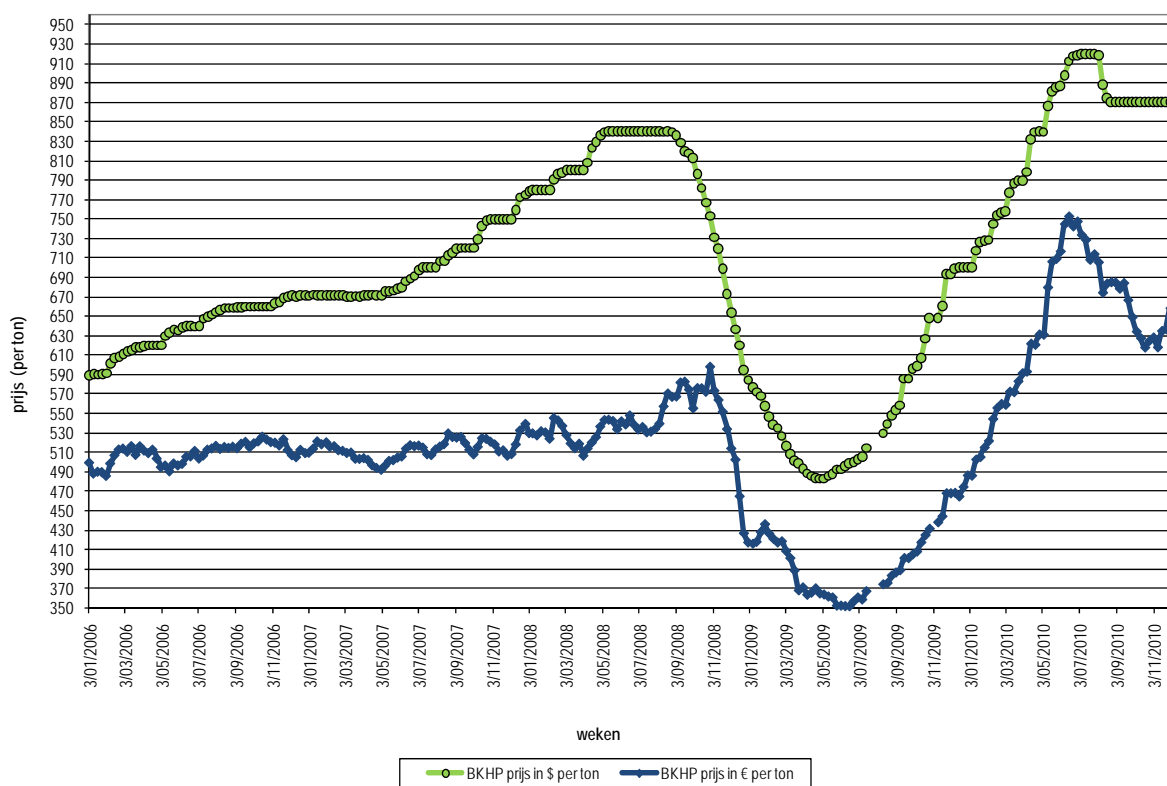
Voor de Europese verwerkers is de prijscomponent enigszins verbeterd dankzij het feit dat de pulpprijzen op de internationale markt in dollars worden uitgedrukt. Koersschommelingen van de euro tegenover de dollar vormen dus een zeer belangrijke factor. De euro bereikte op 7 juni 2010 zijn bodemwaarde (\$1,19) en heeft zich sindsdien gestaag hersteld tegenover de Amerikaanse munt. Op 3 december stond hij rond \$1,32 genoteerd. Terwijl de verslechtering van de wisselkoers in de eerste helft van 2010 extra kosten meebracht voor de fabrikanten in de eurozone, profiteren deze nu, door de aanhoudende opwaardering van de euro tegenover de dollar, van duidelijk minder hoge prijzen voor NBSK- en BHKP-pulp dan in juni. NBSK-pulp wordt op dit moment verkocht tegen €698/t tegenover €802/t in juni en voor BHKP-pulp is dat nu ongeveer €639/t tegenover €752/t. De papierproducenten en de verwerkers zullen hierdoor wellicht een gedeelte van hun marges kunnen terugwinnen. Deze hadden de voorbije tijd zwaar te lijden van de hogere grondstoffenprijzen en de druk op hun verkoopprijzen.

In juli 2010 zijn de leveringen, vooral aan China, gevoelig afgenomen, en zijn de voorraden groter geworden (verscheidene fabrieken gingen opnieuw aan de slag of maakten hun intrede op de markt), waardoor de prijzen sindsdien relatief stabiel zijn gebleven. Het tijdschrift EUWID wijst daarentegen op problemen met de houtbevoorrading voor de pulpfabrikanten. Zij ervaren steeds meer concurrentie van de fabrikanten van houtspaanderplaten, de energie-industrie en de pelletfabrikanten. Het wordt afwachten welk effect de onzekere beschikbaarheid van de grondstof zal hebben op het pulpsegment.

Grafiek 2-1: NBSK-pulp - bron: FOEX

Grafiek 2-2: BKHP-pulp - bron: FOEX

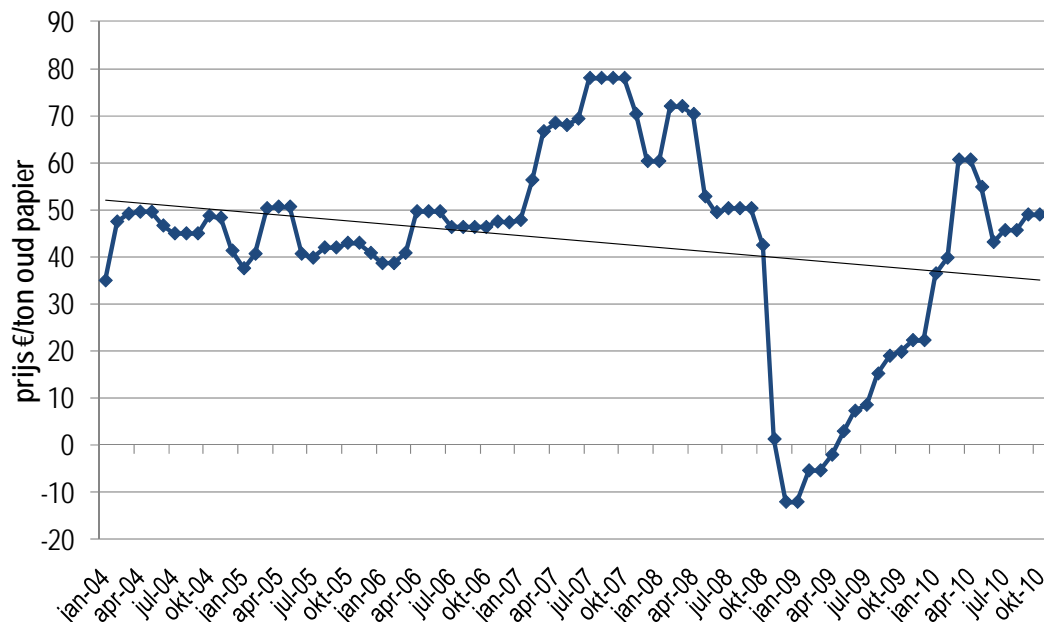
2.1.2 Oud papier

Op de internationale markt van oud papier noteerden we in de eerste helft van 2010 de verzwakking van de Chinese vraag, die echter werd gecompenseerd door de forse opmars van het Amerikaanse en Europese verbruik. De sterke stijging van de vraag naar verpakkingspapier heeft de markt van oud papier ondersteund. Het lijkt er evenwel op dat de Europese prijzen, die het hele jaar 2009 en tot in mei 2010 aanzienlijk stegen, nu tot rust zijn gekomen en sinds enkele maanden hun kruissnelheid hebben gevonden. FOEX, een privébedrijf dat gespecialiseerd is in de analyse van de prijsindexcijfers voor pulp, papier en gerecycleerd papier, verklaart dit fenomeen door de toegenomen beschikbaarheid van oud papier sinds het economisch herstel en het recyclagevolume dat hieruit voortvloeit, en door een vraag die, ook al is ze stevig, deze voorraden niet uitput. Ook de afgenomen Chinese vraag naar pulp heeft een weerslag gehad op de behoefte aan oud papier. China is minder gretig om oud papier – dat veel duurder is geworden – in te voeren.

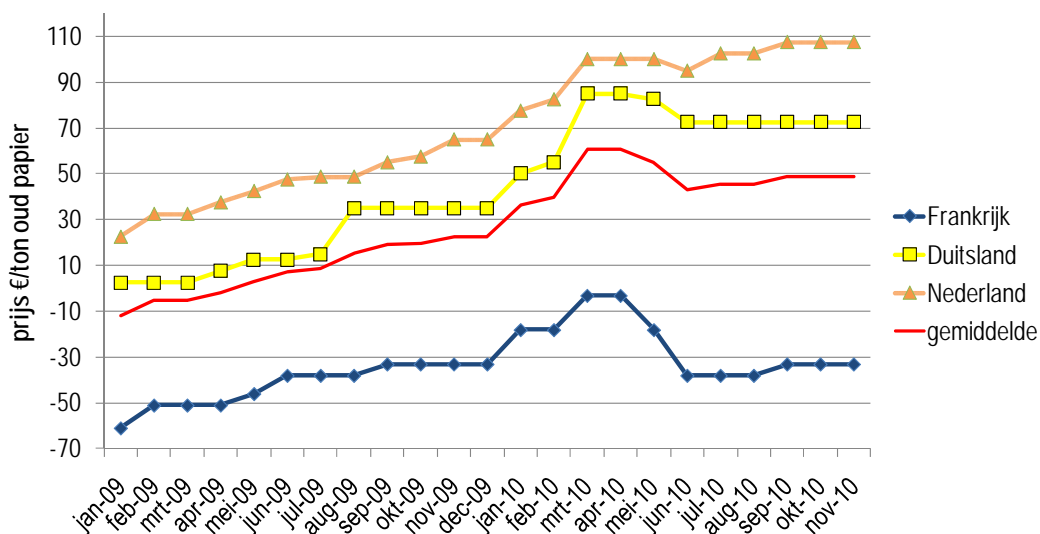
Volgens de gegevens van Filpap hebben de prijzen van oud papier nu niveaus bereikt die vergelijkbaar zijn met die van januari 2007. Van onze buurlanden lijkt alleen Nederland een continue stijging van de prijzen van oud papier te kennen. Frankrijk en Duitsland noteerden, net als het Europese gemiddelde, een daling en daarna een stabilisering van de prijzen sinds mei 2010.

Volgens de ERPC (European Recovered Paper Council) bereikte Europa in 2009 een papierrecyclagecijfer van 72,2% (of 58 miljoen ton). Dat was een wereldrecord, boven de 66% die was gepland voor 2010.

Grafiek 2-3: Ontwikkeling van de prijzen van oud papier (gemengd, franco fabriek - Filpap)

Grafiek 2-4: Ontwikkeling van de prijzen van oud papier in de buurlanden en gemiddelde
(gemengd, franco fabriek - Filpap)

2.1.3 Papierprijzen

Volgens de FOEX-indexen hebben de Europese papierprijzen sinds april 2010 een mooie opmars getoond, vooral wat grafisch papier betreft. De meer gespannen toestand op de markt door de dalende voorraden heeft hiertoe bijgedragen en zou de fabrikanten in staat moeten stellen hun prijzen te ondersteunen. Volgens FOEX kan de oorsprong van deze gunstige situatie ook liggen in het feit dat China meer papier invoert, dat minder duur is dan ingevoerde pulp, waarvan de prijs – die in dollars wordt berekend – geëxplodeerd is.

In het algemeen kunnen de Europese papierfabrikanten dankzij de daling van de pulpprijs in euro's en dankzij de stijging van de papierprijzen opnieuw een winstmarge realiseren, al blijft deze mager. Toch geraken sommige fabrikanten niet uit de rode cijfers.

Op de wereldmarkten is de prijs van **krantenpapier** nog altijd zorgwekkend. In Europa heeft Stora Enso, enkele maanden nadat ze een productie-eenheid in Finland had opgeheven, een fabriek voor deze papiersoort in Duitsland gesloten. Volgens de gegevens van FOEX zijn de prijzen nauwelijks meer veranderd sinds maart 2010, en kost een ton ongeveer €415. Deze prijs lijkt de bodemkoers te zijn: eronder kan niet meer worden onderhandeld. Dit is bijna €100 minder dan de gemiddelde waarde per ton sinds januari 2006, die we op €502,2 (!) hebben geraamd, wat neerkomt op een verlies van meer dan 20% over de hele periode van vijf jaar. De tijdelijke of definitieve stopzettingen van de productie om vraag en aanbod in evenwicht te brengen, lijken niet bij machte om deze ineenstorting af te blokken. Het is nog altijd de uitvoer die de verkoop van deze papiersoort schraagt. De aanhoudende afkalving van de krantenverkoop in ons land (zie hoger) – die trouwens representatief is voor de situatie in heel Europa – verklaart de daling van de vraag naar krantenpapier en doet geen beterschap verhopen.

Wat de **gestreken papiersoorten (LWC en CWF)** betreft, hebben we al aangegeven dat de Europese Commissie zich opmaakt om extra heffingen op te leggen voor de invoer uit China en Indonesië. De Verenigde Staten hebben overigens ook beslist om de invoer van Chinees en Indonesisch gestreken papier te beperken. Dit levert de Europese producenten nieuwe afzetgebieden op.

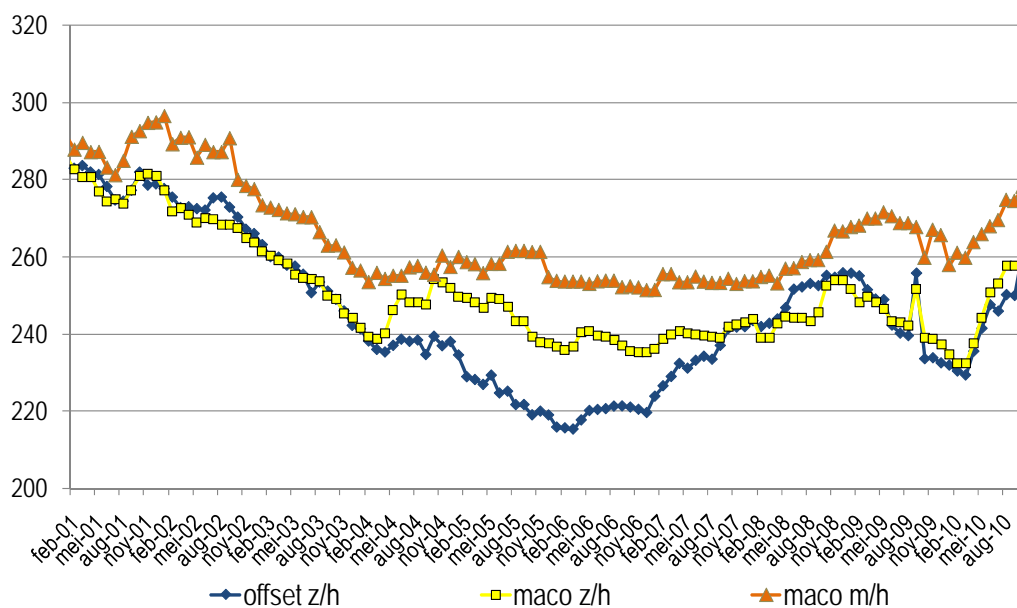
Na een behoorlijke stijging met €30/ton van maart 2010 tot augustus 2010 dankzij de positieve invloed van de opleving van de binnenlandse en buitenlandse vraag (vooral het aantrekken van de reclameacties) en de voorraadaanvulling, lijken de prijzen voor **Europese LWC-papiersoorten (mechanisch gestreken)** sindsdien weer neerwaarts te glijden (€645/ton in oktober 2010), waarmee we ver verwijderd zijn van de recordwaarden van eind juni 2009 (ongeveer €700/t).

Het **Europees houtvrij gestreken papier (CWF)** kende van zijn kant een flitsend herstel nadat in maart 2010 het laagste niveau was bereikt. Er werd zelfs geflirt met de niveaus van vóór de crisis. De krachtige groei van de uitvoer buiten Europa heeft de producenten in staat gesteld om hun prijzen, die de vorige maanden onder druk lagen, eindelijk te verhogen. Deze verbetering is toe te schrijven aan de heraanleg van voorraden en aan de heropflakking van de reclame als gevolg van de aantrekkende economische activiteit.

Van maart 2010 tot oktober 2010 heeft de prijs van het **Europees houtvrij ongestreken papier – A4 B-coppypapier** – volledig ingehaald wat van november 2008 tot maart 2010 al even abrupt verloren was gegaan. Begin maart 2010 kostte een ton €766; eind oktober 2010 was dat €858. De vraag naar deze papiersoort is stevig doordat het economisch herstel de behoefte aan papierwaren in de kantoren doet toenemen. De duurdere euro zou echter een ongunstige rol kunnen spelen.

Nog altijd volgens de FOEX-gegevens schieten de prijzen van alle **Europese verpakkingspapiersoorten** sinds september-oktober 2009 de hoogte in, in dezelfde mate als ze van begin 2008 tot het einde van het derde kwartaal 2009 een diepe duik maakten. Dit is vooral toe te schrijven aan de opleving van de Europese industriële productie, die in 2010 op 7% wordt geraamd. Op Europees niveau wordt uitgegaan van een forse groei van de uitvoer van goederen en diensten.

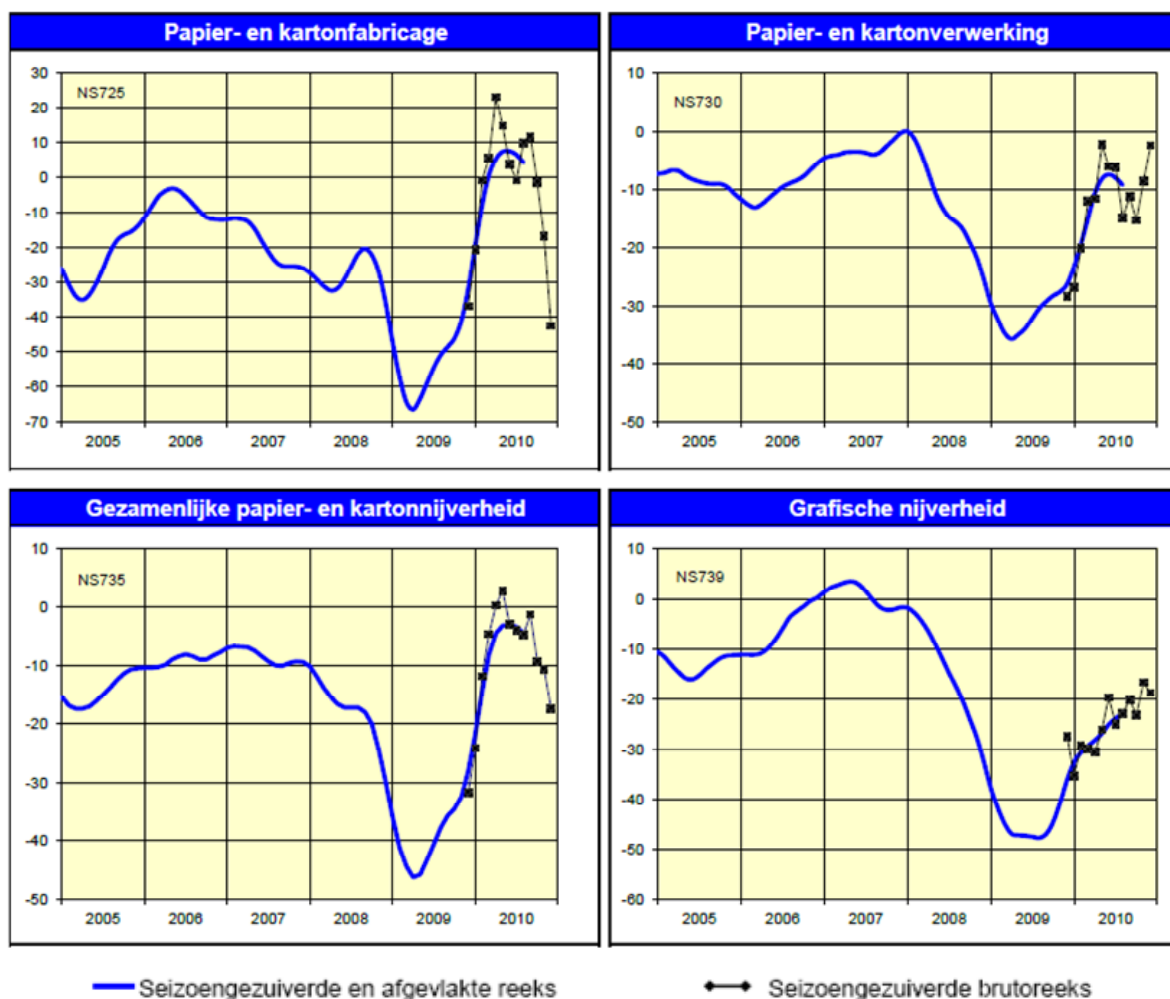
Grafiek 2-5: Ontwikkeling van de indexcijfers van de papierprijzen – Febelgra (1-1-1973 = 100)

Voor de papierprijzen in België beschikken we over de cijfers van Febelgra tot oktober 2010. Daaruit blijkt dat alle prijzen van de papierkwaliteiten fors stijgen sinds maart 2010. Maco (machine coated) met hout en maco zonder hout bereiken een prijsniveau dat ze sinds 2003 niet meer gehaald hebben. De prijs van offsetpapier (voor gewoon drukwerk) ligt weer op het peil van vóór de crisis.

2.2 Conjunctuurbarometer van de Nationale Bank van België

Figuur 2-1: Conjunctuurbarometer van de Nationale Bank van België

Bron : Nationale Bank van België, november 2010

In de barometer van de NBB van november 2010 is de conjunctuurcurve voor onze sectoren niet bijzonder bemoedigend. Ze verbetert enigszins voor de grafische sector, maar blijft nog duidelijk onder het peil van 2007. Wat de volledige papier- en kartonindustrie betreft, zijn de waarden in vrije val: de vooruitzichten zijn zeer somber in het fabricagesegment, dat bijzonder slecht scoort. De barometer van de papier- en kartonverwerking schommelt rond het niveau van voor de crisis.

Terwijl de grafische sector in september 2010 een negatieve totaalscore kreeg voor zijn orderboekjes, was deze score licht positief in november. De vraagvooruitzichten zijn iet of wat neerwaarts gericht door de daling van de binnenlandse en buitenlandse vraag. De verkoopprijzen zouden een negatieve ontwikkeling kennen.

De papiersector beoordeelt zijn orderboekjes negatief (zowel in het binnenland als bij uitvoer). Zijn verkoopprijzen zouden blijven stijgen, maar de vraag zou slechts weinig vooruitgang boeken. Terwijl het productietempo en de binnenlandse bestellingen in september in de lift zaten, toont november 2010 een heel ander beeld: beide posten dalen.

Volgens de barometer van november 2010 ligt de gemiddelde verzekerde activiteitsduur voor het geheel van de grafische industrie (1,3 maand) en voor de fabricage (1,4 maand) op hetzelfde peil als of zelfs iets hoger dan in november 2009. Voor de verwerking van papier en karton (1,7 maand) wordt een lichte daling opgetekend. De huidige situatie ziet er iets beter uit voor het geheel van de papier- en kartonfabricage (1,2 maand in november 2009 en 1,4 maand in november 2010), voor de verwerking tot kleine en middelgrote zakken (van 2,3 tot 2,6 maanden), voor de productie van papier en karton voor grafische doeleinden – behalve krantenpapier – (van 1,1 naar 1,3 maand) en voor de segmenten afwerking (van 1,2 naar 1,8 maand) en rotatieoffset (van 6,5 naar 7,2 maanden) van de grafische sector. De fotogravure beleeft moeilijke tijden (0,3 maand in november 2010 tegenover 0,6 maand in november 2009). De segmenten vouwdozen, golfkarton en kartonnagewerk bevinden zich in een vergelijkbare situatie als een jaar eerder.

We moeten toch opmerken dat deze barometer volledig contrasteert met de resultaten en situaties die we in onze sector hebben waargenomen. Hoewel de papiersector zich in de eerste helft van 2010 heeft hersteld, stort zijn barometer in. De vrees bestaat blijkbaar dat zijn groei en de stijging van zijn verkoopprijzen in de toekomst niet zullen kunnen worden voortgezet als gevolg van overcapaciteit, meer bepaald voor fijn papier. De barometer van de grafische sector, van zijn kant, geeft enig optimisme te kennen. De sector hoopt blijkbaar dat de rampzalige resultaten van 2010 in de toekomst alleen kunnen verbeteren.

2.3 Omzet

Wat de omzet van onze sectoren betreft, zijn de cijfers uit de maandelijkse en driemaandelijke btw-aangiften beschikbaar tot de eerste helft van 2010, maar die voor het tweede kwartaal zijn nog voorlopig.

De papiersector doet het beter dan in 2009 (+5,5% in de eerste helft van 2010 tegenover de eerste jaarhelft van 2009): de productie van pulp, papier en karton blijft gelijk, maar de fabricage van papierwaren zit sterk in de lift (+8,2%). Dit heeft deels te maken met de verkoopprijzen van papier, die – zoals we hebben gezien – in deze periode zijn gestegen omdat de fabrikanten de toenemende kosten van grondstoffen (pulp en energie) voor een deel erin hebben verrekend.

Voor de grafische sector is de conjunctuur helemaal anders: de omzet daalt er overal: -5,9% voor de eerste helft van 2010 tegenover de eerste helft van 2009, met een zeer grote achteruitgang in de drukkerijsector (-10%). De druk op de prijzen is hier meer dan ooit een realiteit. De cijfers van Febelgra¹⁰ weerspiegelen overigens een verbetering in de subsectoren afwerking (+10,42% voor dezelfde periode) en prepress (+2,40%). Volgens Febelgra komt dit o.m. omdat de prijzenoorlog in deze activiteitstakken minder hevig woedt dan in de drukkerijsector, die lijdt onder de terugval van het afdrukken op papier ten gunste van de verzending van documenten in pdf-formaat of van digitaal drukwerk. Bovendien telt België 60 afwerkende bedrijven – waar er minder concurrentie is dan in andere subsectoren – die tegenwoordig opdrachten krijgen die geïntegreerde ondernemingen niet kunnen uitvoeren omdat ze daarvoor niet de nodige investeringen doen.

¹⁰ Factua, nr. 9, oktober 2010

Volgens Febelgra¹¹ zet de dalende trend door in het derde kwartaal van 2010, ook al bieden sommige subsectoren weerstand: de omzet stijgt voor de drukkers van kranten (+11,47%), blijft stabiel (+0,02%), maar zeer laag voor de andere drukkers, daalt lichtjes voor de afwerking (-3,27%; in tegenstelling tot wat men dacht, heeft deze subsector de crisis dus nog altijd niet achter zich gelaten), waarmee de subsector weer op het peil van 2008 zit, en is in vrije val voor de prepress (-17,03%). Als we het derde kwartaal van 2010 vergelijken met het derde van 2009 krijgen we een iets andere ontwikkeling: drukkers van kranten +2,84%, andere drukkers -10,09%, afwerking +9,69% en prepress -3,44%.

Tabel 2-1: Ontwikkeling van de bruto-omzet – in miljoenen euro's

Jaar	Pulp, papier en karton	Papier- en kartonartikelen	Totaal papierindustrie	Uitgeverijen	Drukkerijen en aanverw. diensten	Totaal grafische industrie	Recuperatie van papier	
	21.1	21.2	21	22.1*	22.21	22.22/23/24/25	22	37.21**
2000	1.860,9	3.003,3	4.864,2	2.914,9	405,9	3.388,5	6.709,3	
2001	1.695,8	2.989,7	4.685,6	2.828,6	474,6	3.383,1	6.686,4	73,5
2002	1.901,7	3.137,3	5.039,1	2.789,4	472,2	3.309,7	6.571,3	91,8
2003	1.755,3	3.202,1	4.957,5	2.881,3	436,2	3.260,2	6.577,7	83,1
2004	1.822,0	3.321,8	5.143,8	2.875,0	435,0	3.207,3	6.517,3	89,9
2005	1.820,2	3.207,8	5.027,9	2.955,6	519,4	3.204,4	6.679,4	103,7
2006	1.893,8	3.245,4	5.139,2	3.090,3	539,6	3.184,1	6.814,0	120,3
2007	1.999,9	3.350,5	5.350,4	3.274,0	483,8	3.410,6	7.168,5	178,4
2008	2.145,0	3.477,8	5.622,8	3.527,2	302,0	3.292,8	7.122,0	n.d.
2009	1.513,5	3.129,7	4.643,2	3.350,6	281,7	2.985,4	6.617,8	n.d.
6m2009	767,3	1.547,5	2.314,8	1.632,6	143,2	1.466,0	3.241,8	n.d.
6m2010	767,3	1.674,4	2.441,7	1.540,1	128,1	1.381,9	3.050,2	n.d.
2001/2000	-8,9%	-0,5%	-3,7%	-3,0%	16,9%	-0,2%	-0,3%	
2002/2001	12,1%	4,9%	7,5%	-1,4%	-0,5%	-2,2%	-1,7%	24,8%
2003/2002	-7,7%	2,1%	-1,6%	3,3%	-7,6%	-1,5%	0,1%	-9,5%
2004/2003	3,8%	3,7%	3,8%	-0,2%	-0,3%	-1,6%	-0,9%	8,2%
2005/2004	-0,1%	-3,4%	-2,3%	2,8%	19,4%	-0,1%	2,5%	15,3%
2006/2005	4,0%	1,2%	2,2%	4,6%	3,9%	-0,6%	2,0%	16,0%
2007/2006	5,6%	3,2%	4,1%	5,9%	-10,3%	7,1%	5,2%	48,3%
2008/2007	7,3%	3,8%	5,1%	7,7%	-37,6%	-3,5%	-0,6%	n.d.
2009/2008	-29,4%	-10,0%	-17,4%	-5,0%	-6,7%	-9,3%	-7,1%	n.d.
6m2010/6m2009	0,0%	8,2%	5,5%	-5,7%	-10,5%	-5,7%	-5,9%	n.d.

Bron : CRB op basis van de maandelijkse en driemaandelijke btw-aangiften (de cijfers voor het tweede kwartaal 2010 zijn nog voorlopig)

*Min NaceBel 22.14 : Uitgeverijen van geluidsopnamen

**volgens de non-Prodcomstatistieken (ADSEI)

2.4 Productie

Tabel 2-2: Pulp- en papierproductie in België (ton) – eerste 9 maanden van het jaar

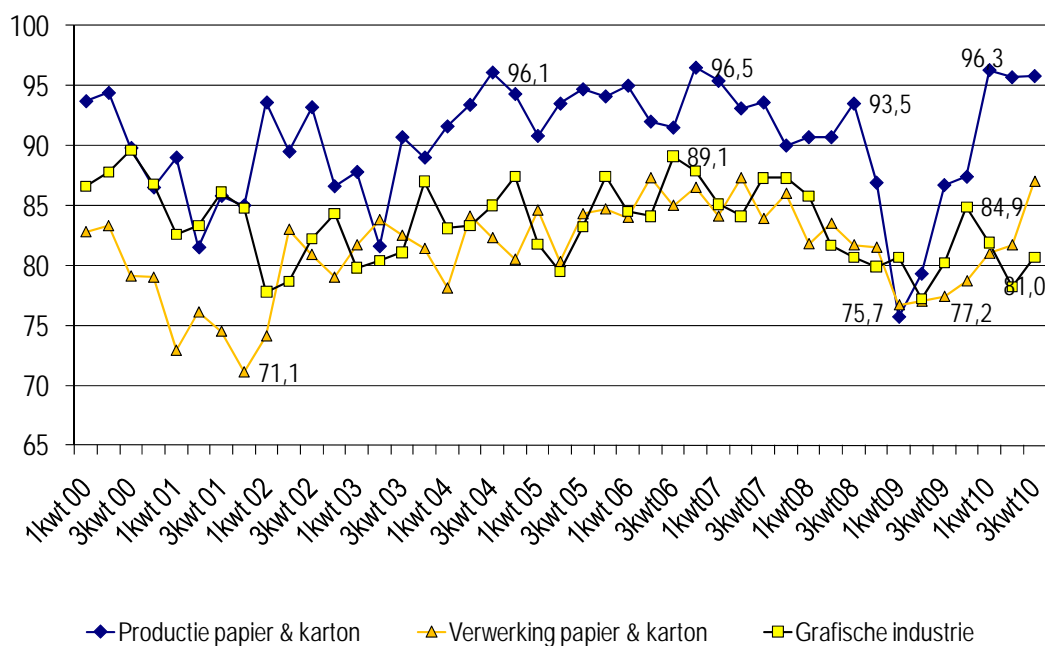
	9m2006	9m2007	9m2008	9m2009		% 9m 2007/2006	% 9m 2008/2007	% 9m 2009/2008	% 9m 2010/2009
Pulp	382.071	375.829	381.240	353.233	376.136	-1,6%	1,4%	-7,3%	6,5%
kranten-/schrijf-/grafisch papier	1.136.980	1.104.104	1.118.941	944.212	1.098.599	-2,9%	1,3%	-15,6%	16,4%
verpakpapier en -karton	289.349	276.308	239.209	284.733	318.011	-4,5%	-13,4%	19,0%	11,7%
huishoud./toilet/papier + technisch en speciaal papier	111.553	110.627	115.238	76.123	83.819	-3,3%	3,7%	-33,9%	10,1%
Totaal papier en karton	1.537.882	1.491.039	1.473.388	1.317.594	1.500.429	-3,0%	-1,2%	-10,6%	13,9%

Bron: Cobelpa

¹¹ Factua, nr. 1, 2011

De statistieken van Cobelpa, die beschikbaar zijn voor de eerste 9 maanden van dit jaar, tonen in 2010 een duidelijke verbetering voor de productie van papier en karton tegenover 2009, en dan vooral voor krantenpapier, schrijfpapier en grafisch papier, die een stijging met meer dan 16% te zien geven. De productie van pulp kent dan weer een totale groei van 6,5% tegenover vorig jaar, al werden in augustus en september kleinere hoeveelheden geproduceerd dan tijdens dezelfde maanden van 2009.

Grafiek 2-6: Bezettingsgraad van de productiecapaciteit (in %) – Bron NBB

Volgens de kwartaalresultaten van de conjunctuurenquêtes van de Nationale Bank van België die in oktober 2010 zijn verschenen (inclusief de gegevens voor het derde kwartaal 2010), handhaaft de gemiddelde bezettingsgraad van de productiecapaciteit zich, wat de papier- en kartonfabricage betreft, op een hoog niveau dat overeenkomt met het peil van vóór de crisis. Voor de papier- en kartonverwerking is de gemiddelde bezettingsgraad sinds het eerste kwartaal van 2009 gevoelig en continu gestegen (87% tegenover 76,6%). In totaal komt dit neer op 90,27% voor de hele papier- en kartonindustrie. Na de piek van 84,9% in januari, gevolgd door twee kwartalen van achteruitgang, gaat het voor de grafische industrie opnieuw de goede richting uit met een degelijke bezettingsgraad van 80,7%, waarmee het peil van maart 2009 wordt geëvenaard.

In vergelijking met de gemiddelde bezettingsgraad van de verwerkende industrie (81,14%), scoren de papier- en de grafische sector dus mooi in dit domein.

We moeten hierbij niettemin opmerken dat een hoge bezettingsgraad van de productiecapaciteit het gevolg kan zijn van het afstoten van productiecapaciteit. Deze cijfers moeten dus met de nodige omzichtigheid worden geïnterpreteerd.

2.5 Investerings

Tabel 2-3: Ontwikkeling van de bruto-investeringen op basis van de maandelijkse en driemaandelijke btw-aangiften in miljoenen euro's

Jaar	Pulp, papier en karton	Papier- en kartonartikelen	Totaal papierindustrie	Uitgeverijen	Drukkerijen en aanverw. diensten		Totaal grafische industrie
	21.1	21.2	21	22.1*	22.21	22.22/23/24/2	22
2000	77,7	152,3	230,0	107,5	29,6	272,7	409,8
2001	73,3	186,5	259,8	61,8	24,1	218,6	304,4
2002	312,5	129,9	442,4	44,0	18,8	173,7	236,5
2003	241,6	100,2	341,8	41,1	24,9	173,8	239,8
2004	57,8	126,5	184,3	60,4	22,8	194,7	277,9
2005	47,7	113,9	161,6	109,9	41,3	234,6	385,9
2006	36,2	105,9	142,1	62,2	8,3	240,0	310,5
2007	73,7	101,5	175,2	65,3	14,4	225,2	304,9
2008	94,6	82,9	177,5	64,1	8,7	217,8	290,7
2009	88,2	73,2	161,4	57,0	7,4	194,5	258,9
6m2009	42,5	36,4	78,8	25,4	3,4	101,9	130,8
6m2010	32,3	31,5	63,8	35,3	2,4	61,5	99,2
2001/2000	-5,7%	22,4%	12,9%	-42,6%	-18,7%	-19,8%	-25,7%
2002/2001	326,5%	-30,3%	70,3%	-28,8%	-22,0%	-20,5%	-22,3%
2003/2002	-22,7%	-22,9%	-22,7%	-6,5%	32,2%	0,1%	1,4%
2004/2003	-76,1%	26,2%	-46,1%	46,9%	-8,3%	12,0%	15,9%
2005/2004	-17,4%	-10,0%	-12,3%	81,9%	81,2%	20,5%	38,9%
2006/2005	-24,1%	-7,0%	-12,1%	-43,4%	-80,0%	2,3%	-19,5%
2007/2006	103,5%	-4,2%	23,3%	4,9%	74,2%	-6,2%	-1,8%
2008/2007	28,4%	-18,3%	1,4%	-1,8%	-39,3%	-3,3%	-4,7%
2009/2008	-6,8%	-11,8%	-9,1%	-11,1%	-15,7%	-10,7%	-10,9%
6m2010/6m2009	-23,9%	-13,5%	-19,1%	38,8%	-29,1%	-39,6%	-24,1%

Bron : CRB volgens de maandelijkse en driemaandelijke btw-aangiften (de gegevens voor het tweede kwartaal 2010 zijn nog voorlopig)

* Min NaceBel 22.14 : Uitgeverijen van geluidsopnamen

De gegevens met betrekking tot de ontwikkeling van de investeringen in België zijn afkomstig van de btw-aangiften. De gegevens over het tweede kwartaal 2010 zijn nog voorlopig. De eerste helft van 2010 vormt geen uitzondering op de trend van de voorbije jaren: de cijfers zijn neerwaarts gericht in alle subsectoren, behalve in de uitgeverijsector, die een mooie sprong met bijna 40% maakt. De terugval van de investeringen is bijzonder voelbaar in de drukkerijsector (-30 tot -40%, afhankelijk van de activiteit). De verschillende gespecialiseerde evenementen (Drupa-beurs enz.) slagen er niet in de trend voor de grafische sector om te keren. De banken beschouwen de spelers in deze sector in het algemeen als een uitgesproken risicogroep en openen de geldkraan slechts met mondjesmaat. De kredietmarkt blijft de sector dus nog altijd ongunstig gestemd.

De hele moeilijkheid voor deze sectoren is het juiste evenwicht te vinden tussen de investeringen die onontbeerlijk zijn om hun positie in een zeer concurrentiële markt te handhaven, en de rentabiliteit van de investeringen die – vooral in de grafische sector – soms wordt geofferd op het altaar van de wedloop naar de nieuwste technologische ontwikkelingen. Voor deze sector blijft investeren in bekwaam en creatief personeel eveneens een eerste klas troef voor het welslagen van een digitale overstap waarbij de dienstverlening aan de klant almaar meer toegevoegde waarde zal creëren.

De analyse van Febelgra voor de eerste helft van 2010¹² bevestigt de moeilijke tijden voor de grafische sector, die een continue golf van desinvesteringen beleeft: in totaal -39,40% van de eerste helft van 2009 tot de eerste helft van 2010, -29% voor de kranten, -46% voor de drukkerijen en -22% voor de prepressbedrijven.

Alleen de afwerkers doen een aanzienlijke stijging met 16% optekenen. In deze subsector was van 2007 tot 2008 zwaar gedesinvesteerd (-44%) en ze halen nu hun achterstand in.

¹² Factua nr. 9, oktober 2010

2.6 Buitenlandse handel

De cijfers van het Instituut van de Nationale Rekeningen (INR) zijn beschikbaar tot het eerste halfjaar van 2010. De btw-gegevens voor het tweede kwartaal van 2010 zijn nog voorlopig.

Tabel 2-4: Ontwikkeling van de buitenlandse handel in waarde van enkele papierproducten in miljoenen euro's

Producten	1 hlfj. 07 euro	1 hlfj. 08 euro	1 hlfj. 09 euro	1 hlfj. 10 euro	1hlfj.10/1hlfj.09 %
Uitvoer van producten van de papierindustrie in waarde (miljoenen euro's)					
4703 Natron- en sulfaathoutcellulose	309,4	285,7	162,6	300,3	84,7%
Totaal pulp	343,6	325,9	191,7	337,9	76,3%
Totaal papier en karton voor recyclage [afval en resten] (excl. papierwol)			94,0	144,2	53,4%
4801 Krantenpapier op rollen met een breedte van > 15 cm of in vierkante bladen	94,8	92,7	76,2	99,3	30,3%
4802 Basispapier en -karton, ongestreken en zonder deklaag, van de soort om te worden beschreven	190,9	204,0	152,1	173,9	14,3%
4804 Kraftpapier en kraftkarton, ongestreken en zonder deklaag, op rollen met een breedte van > 15 cm	114,0	110,4	83,0	96,0	15,7%
Totaal papier en karton, ongestreken en zonder deklaag, op rollen met een breedte van > 36 cm of in bladen			66,6	111,2	67,0%
4810 Papier en karton, gestreken met kaolien of met andere anorganische stoffen ...	483,4	484,2	395,4	496,8	25,7%
4811 Papier, karton, cellulosewatten en vliezen van cellulosevezels, gestreken, met een deklaag..	180,5	158,6	119,6	139,6	16,7%
4818 Papier voor toiletpapier en soortgelijk papier	335,0	345,6	348,9	330,5	-5,3%
4819 Dozen, zakken, hoezen en andere verpakkingsmiddelen van papier, karton ...; kartonagewerk voor kantoorgebruik	278,2	287,2	245,9	242,4	-1,4%
4820 Registers, comptabiliteitsboeken, zakboekjes, orderboekjes, kwitantieboekjes, agenda's...; opbergmappen	26,7	42,3	31,0	26,9	-13,3%
4821 Allerhande etiketten van papier of karton, al dan niet bedrukt	54,7	51,4	43,9	50,7	15,4%
4823 Ander papier en karton, alsmede andere cellulosewatten en vliezen van cellulosevezels...	21,8	22,4	23,5	33,9	44,3%
Totaal papier en karton	2.226,0	2.250,0	1.866,0	2.140,7	14,7%
Invoer van producten van de papierindustrie in waarde (miljoenen euro's)					
4703 Natron- en sulfaathoutcellulose	333,0	243,6	179,4	282,0	57,2%
Totaal pulp	385,0	304,6	217,4	342,3	57,5%
Totaal papier en karton voor recyclage [afval en resten] (excl. Papierwol)			69,9	106,7	52,6%
4801 Krantenpapier op rollen met een breedte van > 15 cm of in vierkante bladen	71,8	86,1	57,9	62,5	7,9%
4802 Basispapier en -karton, ongestreken en zonder deklaag, van de soort om te worden beschreven	354,3	344,3	293,3	265,7	-9,4%
4804 Kraftpapier en kraftkarton, ongestreken en zonder deklaag, op rollen met een breedte van > 15 cm	148,5	131,8	134,7	124,8	-7,4%
Totaal papier en karton, ongestreken en zonder deklaag, op rollen met een breedte van > 36 cm of in bladen			118,0	183,8	55,8%
4805 Papier en karton, niet gestreken en niet voorzien van een deklaag, op rollen > 15 cm breedte of in bladen	149,9	180,9	117,6	ND	
4810 Papier en karton, gestreken met kaolien of met andere anorganische stoffen ...	484,3	503,0	389,8	456,9	17,2%
4811 Papier, karton, cellulosewatten en vliezen van cellulosevezels, gestreken, met een deklaag..	162,0	162,1	132,9	159,7	20,2%
4818 Papier voor toiletpapier en soortgelijk papier	259,0	274,3	260,1	247,9	-4,7%
4819 Dozen, zakken, hoezen en andere verpakkingsmiddelen van papier, karton ...; kartonagewerk voor kantoorgebruik	261,8	280,8	247,2	252,1	2,0%
4820 Registers, comptabiliteitsboeken, zakboekjes, orderboekjes, kwitantieboekjes, agenda's...; opbergmappen	35,9	45,4	39,8	37,6	-5,6%
4821 Allerhande etiketten van papier of karton, al dan niet bedrukt	48,2	49,6	43,3	48,2	11,4%
4823 Ander papier en karton, alsmede andere cellulosewatten en vliezen van cellulosevezels...	55,8	59,2	55,0	55,6	1,2%
Totaal papier en karton	2.295,2	2.419,7	1.995,3	2.154,2	8,0%
handelsbalans (uitvoer-invoer)	-110,6	-148,4	-155	-17,8	

Bron: Statistieken van de buitenlandse handel (communautair concept) van het Instituut voor de Nationale rekeningen / NBB
NB: afgeronde waarden

Volgens de INR-gegevens is de uitvoer van papierproducten van het eerste halfjaar 2009 tot het eerste halfjaar 2010 met bijna 15% gestegen. Deze stijging is veel hoger dan die van de invoer (+8%). De handelsbalans van de papiersector herstelt zich duidelijk: het verschil tussen uitvoer en invoer is sinds vorig jaar met bijna 90% teruggedrongen. Alleen het sanitair papier, enerzijds, en de registers, comptabiliteitsboeken, zakboekjes, orderboekjes, kwitantieboekjes en agenda's, anderzijds, laten zowel bij invoer als bij uitvoer een verlies optekenen. Voor die tweede categorie van producten weerspiegelt dit ongetwijfeld de concurrentie van de elektronische middelen (boekhoudsoftware, elektronische agenda's, bestellingen via het internet enz.) die zich steeds meer opdringen als standaard op het vlak van organisatie en beheer.

De cijfers uit de btw-aangiften bevestigen deze versteviging van de uitvoer in de papierindustrie, al is ze bescheidener (+6,4%) dan volgens de INR-cijfers. Deze cijfers zijn echter nog voorlopig.

Tabel 2-5: Ontwikkeling van de uitvoer volgens de btw-aangiften in miljoenen euro's

Jaar	Pulp, papier en karton	Papier- en kartonartikelen	Totaal papierindustrie	Uitgeverijen	Drukkerijen en aanverw. diensten		Totaal grafische industrie
	21.1	21.2	21	22.1*	22.21	22.22/23/24/25	22
2003	1.288,0	1.415,0	2.703,0	456,0	40,0	831,0	1.327,0
2004	1.384,0	1.451,0	2.835,0	482,0	37,0	824,0	1.343,0
2005	1.367,9	1.443,1	2.811,0	466,5	46,5	827,9	1.340,9
2006	1.383,6	1.466,1	2.849,7	499,2	53,0	852,8	1.405,0
2007	1.530,1	1.583,2	3.113,3	563,3	46,8	912,8	1.522,8
2008	1.582,8	1.799,2	3.382,0	562,1	22,6	877,9	1.462,6
2009	1.075,2	1.422,9	2.498,1	538,3	20,3	707,6	1.266,3
6m2009	553,9	720,4	1.274,3	243,3	10,4	356,2	609,9
6m2010	566,9	788,5	1.355,4	191,8	6,4	290,9	489,0
2004/2003	7,5%	2,5%	4,9%	5,7%	-7,5%	-0,8%	1,2%
2005/2004	-1,2%	-0,5%	-0,8%	-3,2%	25,6%	0,5%	-0,2%
2006/2005	1,1%	1,6%	1,4%	7,0%	14,0%	3,0%	4,8%
2007/2006	10,6%	8,0%	9,3%	12,8%	-11,7%	7,0%	8,4%
2008/2007	3,4%	13,6%	8,6%	-0,2%	-51,7%	-3,8%	-4,0%
2009/2008	-32,1%	-20,9%	-26,1%	-4,2%	-10,2%	-19,4%	-13,4%
6m2010/6m2009	2,3%	9,5%	6,4%	-21,2%	-38,6%	-18,3%	-19,8%

Bron : CRB volgens de maandelijkse en driemaandelijkse btw-aangiften (de gegevens voor het tweede kwartaal 2010 zijn nog voorlopig)

* Min NaceBel 22.14 : Uitgeverijen van geluidsopnamen

Tabel 2-6: Ontwikkeling van de buitenlandse handel in waarde van enkele grafische producten in miljoenen euro's

Producten	1 hfj. 07	1 hfj. 08	1 hfj. 09	1 hfj. 10	1hfj.10/1hfj.09
	euro	euro	euro	euro	%
Uitvoer van de grafische industrie in waarde (miljoenen euro's)					
4901 Boeken, brochures en dergelijk drukwerk, ook in losse vellen (met uitz. van reclame)	163,8	158,3	140,9	130,7	-7,2%
4902 Kranten en tijdschriften, ook geïllustreerd of met reclame	101,2	120,4	113,9	91,1	-20,0%
4911 Ander drukwerk, prenten, gravures en foto's n.e.g.	255,4	268,4	219,1	209,7	-4,3%
Totaal grafische sector, uitgeverijen, drukwerk	558,7	591,2	504,4	461,7	-8,5%
Invoer van de grafische industrie in waarde (miljoenen euro's)					
4901 Boeken, brochures en dergelijk drukwerk, ook in losse vellen (met uitz. van reclame)	212,0	249,2	189,8	180,7	-4,8%
4902 Kranten en tijdschriften, ook geïllustreerd of met reclame	141,4	130,7	118,5	128,8	8,7%
4911 Ander drukwerk, prenten, gravures en foto's n.e.g.	101,5	103,0	111,2	119,3	7,3%
Totaal grafische sector, uitgeverijen, drukwerk	487,6	514,3	447,9	458,9	2,5%
handelsbalans (uitvoer-invoer)	71,1	76,9	56,5	2,7	

Bron: Statistieken van de buitenlandse handel (communautair concept) van het Instituut voor de Nationale rekeningen / NBB

NB: afgeronde waarden

Wat de grafische sector aangaat, is er geen goed nieuws. De buurlanden, traditionele handelspartners van België, bieden als gevolg van de crisis niet langer voldoende afzetmogelijkheden voor de grafische sector. Hier is de uitvoer dus in vrije val: -8,5% volgens het INR en -18,94% volgens de cijfers van Febelgra en de gegevens uit de btw-aangiften. Alle segmenten zijn getroffen. De totale terugval van

18,94% is verre van verwaarloosbaar, aangezien 40% van de omzet in het buitenland wordt gerealiseerd. De buurlanden, die zelf in crisis zijn, zijn niet langer afzetgebieden voor de Belgische grafische industrie, die zich moet herpositioneren op de binnenlandse markt. Verontrustend in deze context is dat de invoer daarentegen licht is toegenomen. De handelsbalans wordt hierdoor gevaarlijk onderuit gehaald en is nog slechts op het randje positief.

2.7 Werkgelegenheid

Voor de werkgelegenheid hebben we twee RSZ-bronnen gebruikt, die echter moeilijk vergelijkbaar zijn omdat bij de berekeningen verschillende criteria worden gehanteerd: de eerste bron steunt op de bedrijfstak, de tweede op het paritair comité.

Voor de analyse naar bedrijfstak hebben de recentste beschikbare cijfers betrekking op het derde kwartaal van 2009. De papiersector en de grafische sector voelden op dat moment nog volop de gevolgen van de financiële en economische crisis. Alle werkgelegenheidscijfers zijn neerwaarts gericht. Deze daling is wel vrij klein (-1% voor de papiersector en -3,5% voor de grafische sector), maar betekent toch weer een achteruitgang van een toestand die al vele maanden en zelfs jaren verslechtert. Er zijn twee uitzonderingen te noteren: bij de arbeiders in de fabricage van papier- en kartonartikelen en – paradoxaal genoeg – bij de werknemers die actief zijn in het krantendrukwerk. De stijgende cijfers voor die twee categorieën zijn evenwel deels toe te schrijven aan de verandering van de Nace-codes, die op papier heeft geleid tot de overdracht van banen tussen de subsectoren voor de ondernemingen die in diverse takken actief zijn. Bovendien zijn tal van freelance journalisten die voor één enkele klant werken overgeschakeld op het statuut van loontrekker als gevolg van de strengere controles om het fenomeen van schijnzelfstandigen te vermijden.

Volgens de cijfers van Febelgra voor het eerste kwartaal van 2010 is de werkgelegenheid in de drukkerijen met 8% gedaald tegenover het eerste kwartaal van 2009. Toch is het zo dat, hoewel de zaken slecht gaan, de drukkerijen kampen met personeelstekort voor kritieke functies zoals afwerkers en drukkers, waardoor ze moeten aanwerven. De samenstelling van de leeftijdspiramide (meer dan 20% van de werknemers is ouder dan 50 jaar en de gemiddelde pensioenleeftijd bedraagt 57 jaar) brengt aan het licht dat de sector over 5 tot 6 jaar problemen zal hebben om personeel te vinden.

Tabel 2-7: Uitsplitsing van de werknemers naar sector, statuut en bedrijfstak

			1 kw 2007	2 kw 2007	3 kw 2007	4 kw 2007	1 kw 2008	2 kw 2008	3 kw 2008	4 kw 2008	1 kw 2009	2 kw 2009	3 kw 2009
17.12	Vervaardiging van papier en karton	arbeiders	2.885	2.798	2.710	2.710	2.751	2.787	2.753	2.746	2.714	2.552	2.531
		bedienden	1.221	1.183	1.147	1.134	1.120	1.115	1.116	1.115	1.115	1.058	1.035
		totaal	4.106	3.981	3.857	3.844	3.871	3.902	3.869	3.861	3.829	3.610	3.566
17.2	Vervaardiging van artikelen van papier of karton	arbeiders	7.376	7.291	7.287	7.211	7.374	7.351	7.264	7.210	7.143	7.005	7.024
		bedienden	2.475	2.471	2.472	2.470	2.519	2.523	2.551	2.550	2.528	2.486	2.409
		totaal	9.851	9.762	9.759	9.681	9.893	9.874	9.815	9.760	9.671	9.491	9.433
17	Totaal papierindustrie	arbeiders	10.261	10.089	9.997	9.921	10.125	10.138	10.017	9.956	9.857	9.557	9.555
		bedienden	3.696	3.654	3.619	3.604	3.639	3.638	3.667	3.665	3.643	3.544	3.444
		totaal	13.957	13.743	13.616	13.525	13.764	13.776	13.684	13.621	13.500	13.101	12.999
58	Uitgeverijen	arbeiders	743	748	721	715	561	548	527	521	899	885	843
		bedienden	9.644	9.466	9.438	9.416	9.315	9.314	9.240	8.345	10.030	9.888	9.349
		totaal	10.387	10.214	10.159	10.131	9.876	9.862	9.767	8.866	10.929	10.773	10.192
18.11	Krantendrukkerijen	arbeiders	1.013	995	983	974	1.107	1.099	1.085	1.064	692	648	674
		bedienden	950	954	936	935	985	996	1.005	1.005	468	472	480
		totaal	1.963	1.949	1.919	1.909	2.092	2.095	2.090	2.069	1.160	1.120	1.154
18.12 / 18.13/	Overige drukkerijen, prepress- en	arbeiders	10.083	10.032	10.071	10.106	10.047	10.002	10.014	9.862	9.662	9.348	9.064
18.14	premediadiensten, binderijen en	bedienden	5.671	5.675	5.698	5.756	5.535	5.566	5.619	5.594	5.481	5.351	5.243
	aanverwante diensten	totaal	15.754	15.707	15.769	15.862	15.582	15.568	15.633	15.456	15.143	14.699	14.307
18	Totaal grafische industrie	arbeiders	11.839	11.775	11.775	11.795	11.715	11.649	11.626	11.447	11.253	10.881	10.581
		bedienden	16.265	16.095	16.072	16.107	15.835	15.876	15.864	14.944	15.979	15.711	15.072
		totaal	28.104	27.870	27.847	27.902	27.550	27.525	27.490	26.391	27.232	26.592	25.653

Bron : CRB op basis van RSZ-gegevens

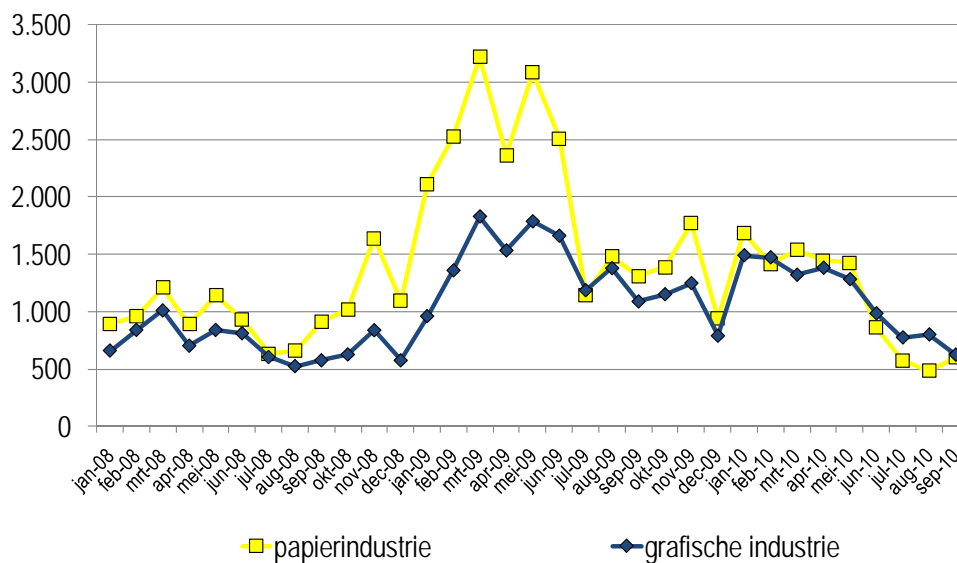
Tabel 2-8: Ontwikkeling van het aantal werknemers naar paritair comité, statuut en geslacht

PC		1 kw 2008	2 kw 2008	3 kw 2008	4 kw 2008	1 kw 2009	2 kw 2009	3 kw 2009	4 kw 2009	1 kw 2010	
221	PC voor de bedienden uit de papiernijverheid	bedienden	943	941	939	934	932	898	822	828	830
		vr. bedienden	332	338	334	335	331	310	264	268	267
		totaal	1.275	1.279	1.273	1.269	1.263	1.208	1.086	1.096	1.097
129	PC voor de voortbrenging van papierpap, papier en karton	arbeiders	2.886	2.928	2.905	2.894	2.866	2.722	2.671	2.663	2.659
		arbeidslsters	96	93	91	92	96	83	84	86	86
		totaal	2.982	3.021	2.996	2.986	2.962	2.805	2.755	2.749	2.745
136	PC voor de papier- en kartonbewerking	arbeiders	5.682	5.700	5.640	5.526	5.460	5.421	5.382	5.313	5.348
		arbeidslsters	1.566	1.544	1.534	1.497	1.471	1.454	1.432	1.388	1.386
		totaal	7.248	7.244	7.174	7.023	6.931	6.875	6.814	6.701	6.734
222	PC voor de bedienden van de papier- en kartonbewerking	bedienden	1.519	1.493	1.525	1.514	1.509	1.497	1.488	1.476	1.481
		vr. bedienden	1.084	1.074	1.092	1.087	1.083	1.070	1.063	1.054	1.058
		totaal	2.603	2.567	2.617	2.601	2.592	2.567	2.551	2.530	2.539
142.03	PsubC voor de terugwinning van papier	arbeiders	543	538	543	525	440	434		414	413
		arbeidslsters	113	114	113	113	32	32		32	29
		totaal	656	652	656	638	472	466	443	446	442
130	PC voor het drukkerij-, grafische kunst- en dagbladbedrijf	arbeiders	9.384	9.329	9.254	9.154	8.995	9.617	8.476	8.375	8.246
		arbeidslsters	2.763	2.739	2.746	2.695	2.645	2.573	2.511	2.461	2.423
		totaal	12.147	12.068	12.000	11.849	11.640	12.190	10.987	10.836	10.669

Bron: RSZ

Uit de analyse van het aantal werknemers volgens paritair comité, waarvoor vrij recente cijfers beschikbaar zijn (tot het eerste kwartaal van 2010), blijkt dat de werkgelegenheid een algemene neerwaartse trend vertoont, behalve in één bedrijfstak. Van het laatste kwartaal 2009 tot het eerste kwartaal 2010 merken we inderdaad een lichte stijging van het aantal werknemers in het paritair comité voor de papier- en kartonbewerking. Dit gaat samen met de heropleving van de activiteit die de papiersector sinds die periode heeft gekend.

Grafiek 2-7: Maandelijkse ontwikkeling van het aantal tijdelijk werkloze loontrekkers

Bron : CRB op basis van RVA-gegevens

Sinds januari 2010 – cijfers beschikbaar tot september – constateren we een duidelijke daling van de tijdelijke werkloosheid in de grafische en in de papierindustrie. De niveaus zijn vergelijkbaar met die van januari 2008; voor de papierindustrie zijn ze zelfs iets lager. In tegenstelling tot de vorige jaren was er in 2010 geen seizoengebonden stijging van dit type werkloosheid in januari, februari en maart. Het is altijd delicaat om conclusies te trekken uit deze cijfers, aangezien deze daling op twee manieren kan worden geïnterpreteerd: op een positieve manier, nl. dat ze wijst op een herleving van de activiteit in de sector, en op een negatieve manier, nl. dat ze aangeeft dat mensen definitief in de werkloosheid zijn terechtgekomen.

Door de wijziging van de Nace-codes zijn de laatste cijfers over de faillissementen nog niet beschikbaar (de recentste cijfers werden meegedeeld in het vorige verslag), maar het lijkt erop dat de grafische sector nog altijd sterk getroffen wordt door dit fenomeen en dat de daling van de tijdelijke werkloosheid een uiting is van de slechte gezondheid waarin de sector verkeert.

3 Bibliografie

CEPI, Production Statistics 2nd Quarter 2010

CEPI Monthly Statistics Report, September 2010

CEPI, Delivery Statistics, 2nd Quarter 2010

CEPIPRINT, Monthly Statistics on the European Mechanical Papers Industry, 27 september 2010, beschikbaar op http://www.cepiprint.com/en/home_21.php

CEPIPRINT, Demand and supply statistics. Newsprint and magazine paper grades. 1990-2009, juni 2010

COBELPA, Monthly Statistical data.

EUROPEAN RECOVERED PAPER COUNCIL (ERPC), persbericht van 1 september 2010, beschikbaar via de link <http://www.paperrecovery.org/files/ERPC%202009%20final-154445A.pdf>

EUWID, Europees tijdschrift over de pulp- en de papiersector; website <http://www.euwid-paper.com/>

FEBELGRA, tijdschrift Factua.

FILPAP, prijsgegevens

FOEX, Fins privébedrijf dat de prijsindexen van Europese pulp en Europees papier en gerecycleerd papier registreert, <http://www.foex.fi/>

GRAFISCH NIEUWS, maandblad

NATIONALE BANK VAN BELGIË, Maandelijkse en driemaandelijkse conjunctuurenquêtes

NATIONALE BANK VAN BELGIË, Conjunctuurbarometer

PÉRIODIQUE (LE), informatieblad van de Unie van de Uitgevers van de Periodieke Pers

RECYCLAGE-RÉCUPÉRATION, economisch en technisch weekblad van de terugwinners en de recycleerders

REVUE DU PAPIER CARTON, Frans tijdschrift van de vaklui uit de papier- en kartonindustrie

UTIPULP, statistieken september 2010 (www.utipulp.org)